

3 OMVÄRLDSFAKTORER OCH ÖVERGRIPANDE MÅL

3.1 EN VÄRLD I FÖRÄNDRING

Frågan är hur kommunen och medborgarna på bästa sätt skall förbereda sig för att kunna leva ett gott liv i det nya samhälle som växer fram. Hur skall man utnyttja förändringarna på bästa sätt? Åtminstone två viktiga förutsättningar gäller för dessa förberedelser.

Viktigast är att ha en klar mening om Det Goda Livet såsom medborgarna vill att det skall vara att leva här ute på mycket lång sikt, d.v.s. viktigast är att ha en egen levande vision att sträva i riktning mot. Till visionen måste knytas mätbara mål och en möjlighet till avstämning i framtiden.

För det andra måste kommunen ha en uppfattning om hur omvärlden och omständigheterna i övrigt ser ut i framtiden, vilka krav som ställs på kommunen och medborgarna, vilka möjligheter och hinder, som kan finnas för en önskvärd utveckling.

3.2 NÅGRA VIKTIGA FÖRUTSÄTTNINGAR – TRENDER I OMVÄRLDEN

Den viktigaste förutsättningen och samtidigt det största hotet för framtiden är miljöpåverkan och förstörelsen av livsförutsättningarna. I allt större utsträckning kommer krav att resas på metoder, produkter, livsmönster som bygger på **ekologiskt riktiga förutsättningar**.

Prioriteringar mellan olika anspråk måste göras utifrån en medveten helhetssyn där den totala samhällsnyttan av olika insatser vägs mot varandra. Nya organisationer, förändrade driftformer, samverkan mellan kommuner etcetera kommer att prövas i större utsträckning, kanske en STO-kommun?

Ett ökat inslag av **lokalt engagemang** (lokal mobilisering) blir sannolikt ett viktigt instrument för utveckling. Kommunens uppgift blir här att skapa goda förutsättningar för sådant lokalt engagemang.

Unga människor har låg benägenhet att acceptera industrisamhällets paketslösningar. Den uppväxande generationen vill ha ett vidgat inflytande över olika delar av sitt liv och kommer därför att ställa större krav på **individuella lösningar**.

I kunskapssamhället kommer helt **nya typer av företagsstrukturer** att växa fram bland annat med avseende på ägandet. Den tekniska utvecklingen gör det möjligt för att företag eller delar av företag kan lokaliseras till platser som tidigare inte varit möjliga. Rörligheten bland företagen ökar därför markant.

Företagen blir trolösa i så måtto att verksamheter snabbt omlokaliseras bero-

ende på var förutsättningarna är gynnsammast. Miljön spelar en allt större roll vid människors och företags lokaliseringsbeslut.

Arbetslivet kommer att påverkas och anpassas till de nya förutsättningarna. En ny typ av arbete växer fram. Synen på arbetstid, anställningsbarhet, lönesättning, arbetsrätt m.m. påverkar det nya arbetet. Medan kapital utgjorde den strategiska resursen i industrisamhället har kunskap och förmågan att förnya kunskapen motsvarande funktion i framtidens samhälle.

Företag, idéer, entreprenörer och kapital söker sig i ett tydligt mönster till platser som är attraktiva. Den **lokala attraktionskraften** avgörs av faktorer som boendemiljö, kultur- och fritidsutbud samt medborgarnas kompetens och möjligheter till kompetensutveckling. En trygg uppväxtmiljö för barn efterfrågas alltmer. Orust utveckling blir i grunden beroende av hur kommunens attraktivitet kommer att hävda sig i konkurrens med andra kommuner.

Den **ökande internationaliseringen** skapar ett behov av en starkare regional sammanhållning. Orust utveckling blir i hög grad beroende av den västsvenska regionens konkurrenskraft i ett nationellt och internationellt perspektiv. Behovet att profilera Orust som en del i den västsvenska regionen ökar.

Goda **kommunikationer** blir en allt viktigare utvecklingsfaktor och en förutsättning för den aktiva samverkan inom regionen, dess företag och människor. Detta gäller inte minst utvecklingen av telekommunikationer, bredband m.m. men också vägar, kollektivtrafik etcetera

Ett ökat tryck från Göteborgsregionen efter **bostäder i attraktiva områden** kan förväntas. Den traditionella gränsdragningen mellan permanentbostad och fritidsbostad tenderar också att bli allt otydligare. Nya boendemönster dyker upp där man bor kanske några månader om året eller några dagar i veckan i ”stan” och för övrigt i vad som tidigare var fritidshuset.

En faktor, som i framtiden kommer att påverka Orust och hela Europa är **en allt äldre befolkning**.

Klimatförändringarna kan komma att medföra betydande påverkan i form av skredrisker, översvämningar, höjd havsvattennivå m.m. Behovet av att minska utsläppen av växthusgaser kan också innebära krav på radikalt förändrad energikonsumtion.

3.3 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE MÅL

Visionen – Orust 2020

Vilka är de önskvärda levnadsförhållandena på Orust i ett 10-15 års perspektiv? Kommunen har genomfört två visionsprojekt, Agenda 21 och Visionsprojektet Vårt Framtida Orust. Dessa visioner kan kort sammanfattas enligt följande:

Orustborna lever, verkar och utvecklas i harmoni med naturens förutsättningar. Det småskaliga boendet i mindre kustsamhällen och i en levande landsbygd nära hav och natur värnas och vidareutvecklas. Rika natur- och kul-

turupplevelser hör till vardagen. Orust erbjuder en trygg och stimulerande uppväxtmiljö för barn och ungdomar och goda utbildningsförutsättningar.

Hållbar samhällsutveckling och Agenda 21

Agenda 21 är det handlingsprogram för hållbar utveckling som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Med hållbar utveckling avses en samhällsutveckling där nuvarande generationers behov tillfredsställs utan att samtidigt framtida generationers möjligheter till ett gott liv försvåras.

Översiktsplanens övergripande värdegrund är att påverka i riktning mot en hållbar samhällsutveckling. Detta förutsätter en helhetssyn där miljö, ekonomi och sociala frågor vägs samman.

Ett annat sätt att se på hållbarhetstanken är utifrån de krafter som formar de långsiktiga villkoren för ett gott liv, nämligen: konkurrenskraft, bärkraft och medborgarkraft.

Konkurrenskraft kännetecknar ett samhälle med ekonomisk utveckling. Kraften utgörs av framgångsrika företag, kunnig arbetskraft, finansiellt kapital, mark och lokaler, infrastruktur samt stödjande verksamhet och service.

Med **bärkraft** avses ett samhälle med goda miljöförhållanden, kretsloppsanpassad resurshantering samt hushållning och effektivt nyttjande av tillgängliga resurser, bland annat mark, vatten och infrastrukturanläggningar.

Medborgarkraften utgörs av samhällets sociala välfärd med goda och jämlika levnadsförhållanden. Begreppet innebär inte bara ekonomisk trygghet, utan också tillgång till bra arbete, god utbildning, god boendemiljö, god hälsa och delaktighet i en social gemenskap. Medborgarkraften är också beroende av människors engagemang och vilja till förändring.

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att dessa tre krafter dras åt samma håll, det vill säga att de förenas i en gemensam strävan från samhällets sida.

Begreppet **helhetssyn** är centralt i Agenda 21-arbetet. Detta innebär att sektorsgränser måste brytas, samarbetsparterna blir fler och större kommunala frågor behandlas även ur ett underifrånperspektiv, och där så är möjligt, i projektform.

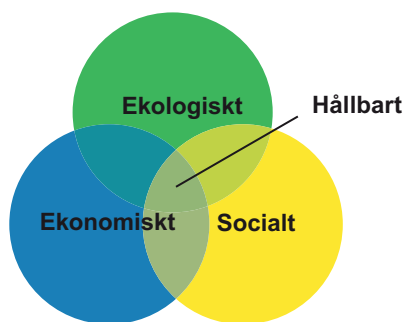
Vårt Framtida Orust

Projektet ”Vårt Framtida Orust” har pågått inom kommunen mer eller mindre kontinuerligt sedan 1999. Syftet har att, utifrån en bred diskussion om framtidsfrågor formulera mål och strategier som skall vara en samlande riktlinje för alla kommunens verksamheter. Så här formuleras vad som skall vara kommunens grundläggande uppgift och roll:

”Orust kommun skall skapa förutsättningar för kommuninvånarna att leva och utvecklas som självständiga människor med god livskvalitet.

Kommunen skall svara för att behoven av grundläggande service och omsorg, anpassas till livets olika skeden, kan tillgodoses.

Kommunen skall aktivt bidra till att skapa goda förutsättningar för ett livs-



kraftigt näringsliv, ett rikt kultur- och fritidsliv, en god fysisk miljö och en långsiktigt hållbar utveckling för såväl den enskilda som för hela kommunen.

Kommunen skall också aktivt verka för att ta tillvara och utveckla våra unika upplevelsevärden i form av hav, skärgård, natur och bebyggelse.”

Kommunens olika roller är att:

- Tillhandahålla kommunal service
- Vara myndighet
- Skapa långsiktigt goda betingelser på Orust
- Vara organ för lokalt självstyrelse.

I arbetet med att formulera de långsiktiga målen för Orust har Vårt Framtida Orust genomfört en analys av vad som är Orust starka och svaga sidor. Denna analys kan kort sammanfattas enligt följande:

Styrkor

- Närheten till havet – attraktiva kustområden
- Närhet till storstadens arbetsmarknad, utbildningsresurser, kulturliv och service
- En attraktiv miljö med stora upplevelsevärden
- Många småföretag
- Rikt föreningsliv
- Stort utbud av skolformer
- Lättillgänglig barnomsorg
- Trygg uppväxtmiljö



Svagheter

- Orust är lite känt
- För få arbetsplatser
- Brist på lägenheter
- Relativt låg utbildningsnivå och brist på högutbildad arbetskraft
- Ont om fritidsaktiviteter för unga (uteliv, biografier etcetera)
- Starkt beroende av båtindustrin
- Brist på industrimark
- Dåliga kommunikationer, dålig vägstandard
- Kommunens bebyggelsestruktur (utspridd bebyggelse) gör service och satsningar i infrastruktur dyr

Hot

- Ingen riktig ”Gnosjöanda”
- Stort beroende av båtbranschen
- Småskaligt jordbruk hotat – och därmed det öppna landskapet
- Stort beroende av arbetspendling – försämrade möjligheter att pendla skulle drabba kommunen hårt

Möjligheter

- Utveckla det attraktiva boendet
- Utbyggnad av goda IT-kommunikationer ger möjligheter till flexibelt arbete

- Fler tjänsteföretag
- En utvecklad helårsturism
- Att ytterligare utveckla kompetensen inom båtindustrin och befästa rollen som Sveriges viktigaste centra för produktion av fritidsbåtar
- Öka den regionala samverkan framförallt mot Göteborgsregionen
- En framtida STO- kommun?

Övergripande kommunala mål

Bland annat med utgångspunkt från diskussionerna som förts inom Vårt Framtida Orust har kommunfullmäktige och kommunstyrelsen formulerat följande övergripande mål med betydelse för översiktsplanen.

Demokrati och delaktighet

- Via kunskap och kommunikation skapa aktiva medborgare

Extern samverkan

- Kommunen skall stärka sin roll i det regionala interkommunala samarbetet
- Kommunen skall stärka sitt internationella samarbete

Bilden av Orust

- Kommunen skall synas och höras i olika sammanhang inom såväl regionen som i Sverige och internationellt. Kommunen skall också uppmärksammas i andra sammanhang där det bidrar till kommunens profilering och anseende som ett bra ställe att bo och arbeta i. Det har betydelse för bl a näringslivet att göra Orust känt som en etableringsort och som ett turistmål

Folkhälsa

- Folkhälsan skall förbättras på Orust
- Folkhälsorådet skall arbeta för att skapa förutsättningar för en god hälsa för kommuninvånarna och särskilt prioritera:
 - Trygga och goda uppväxtvillkor
 - Delaktighet och inflytande i samhället
 - Ökad fysisk aktivitet och goda matvanor
 - Skadesäkra miljöer
 - En hälsosam ålderdom
 - Minskat bruk av tobak och alkohol och ett samhälle fritt från narkotika

Näringsliv och turism

- Kommunen skall förbättra ett gott företagsklimat och skapa Orustjobb
- Kommunen skall bevaka frågan om IT som infrastrukturell fråga för näringslivet
- Vårt näringsliv är präglad av miljöhänsyn
- Kommunen skall delta aktivt i processen att utveckla helårs- och närturism med fler besökande på Orust under höst, vinter och vår
- Dialogen mellan företag och kommunen skall vara väl fungerande
- Planeringen skall inriktas på att det skall finnas industrimark i samtliga kommundelar. Planberedskap skall också finnas för turistiska anläggningar
- Kommunen skall som katalysator bidra till att det bildas fler nätverk bland företagarna
- Kommunen skall bevaka frågan om och verka för infrastrukturinvestering-

ar inom områdena vägar, tele, IT

- Kommunen skall delta i att stärka regionens och företaget Södra Bohusläns Turist AB attraktionsvärde och konkurrenskraft. Detta bör ske genom ökad samverkan mellan kommunen, näringsliv, intresseorganisationer och de bofasta
- Det skall skapas ett gemensamt engagemang och ansvarstagande hos kommunala verksamheter, näringsliv, m fl för turismverksamhetens fortsatta utveckling där samordning av resurser för att ta hand om all slags turism sätts i centrum
- Kvalitet och lokal förankring skall ställas i centrum för framtida satsningar på utbyggnad av turismverksamheten
- Marknadsföringen av Orust skall utvecklas med inriktning på höst, vinter och vår

Befolkning och boende

- En god markberedskap skall upprätthållas och bostadsförsörjningen och samhällsbyggandet skall främjas
- Översiktsplanarbetet skall utvecklas till en dynamisk planeringsprocess med ett praktiskt och tydligt resultat
- Kommunen skall planera för ett varierat utbud av bostäder med olika upplåtelseformer och utformning som motsvarar olika kommundelars och olika hushålls behov så att inflyttning till kommunen underlättas
- Kommunen skall ha en tomtreserv anpassad till den önskvärda befolkningsutvecklingen och som motsvarar efterfrågan

Miljö

- Kommunens största tillgång för de boende är den fina miljön som både är präglad av havet och en småskalig jordbruksbygd. Befintliga värden skall tas tillvara. Natur- och kulturmiljön skall skyddas så långt som möjligt. Kommunen skall vidareutveckla småskaligheten som kvalitet
- Samhällsplaneringen skall utgå från ett miljötänkande och miljöaspekterna skall på ett konstruktivt sätt vägas in i översiktsplanen

Kollektivtrafik och färdtjänst

- Kommunen skall verka för en god och flexibel trafikförsörjning för resande
- Prioritering sker av kollektivtrafik för arbetspendlare och skolungdom
- Resandet skall vara tryggt, säkert och miljöriktigt
- Öka tillgängligheten i kollektivtrafiken för handikappade m fl.
- Verka för samordnade och flexibla lösningar i kollektivtrafiken och i färdtjänsten
- Verka för samordning av olika trafikslag

3.4 STATENS MÅL - LAGSTIFTNING

Plan- och bygglagen

Planeringens syfte är att ge förutsättningar för ett gott liv. I plan- och bygglagens (PBL) grundläggande bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande uttrycks detta på följande sätt i portalparagrafen:

”Bestämmelserna syftar till att med beaktande av den enskilda människans

frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer”

Hur detta skall åstadkommas är i mycket kommunens sak och långtifrån självklart. PBL ger bland annat följande allmänna vägledning och ram:

”Planläggning skall, med beaktande av natur- och kulturvärden, främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Även en från social synpunkt god livsmiljö, goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och med energi och råvaror skall främjas...”

Miljöbalken

Även miljöbalken (MB) syftar till att ge förutsättningar för ett gott liv men vidgar i sin portalparagraf perspektivet till den totala miljön:

”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbarutveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förknippad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.”

Miljöbalken skall tillämpas så att:

”människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, den biologiska mångfalden bevaras, mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell, och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas och återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att kretslopp uppnås.”

Miljömålen

Ett övergripande mål för miljöarbetet är att vi skall lämna över ett samhälle till nästa generation, det vill säga om ungefär 25 år, där de stora miljöproblemen är lösta.

Med detta som riktmärke har riksdagen antagit 15 nationella miljö kvalitetsmål. Målen beskriver de kvaliteter som miljön och våra gemensamma natur- och kulturresurser måste ha för att vara ekologiskt hållbara på sikt, nämligen:

- Frisk luft
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ingen övergödning
- Bara naturlig försurning
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Giftfri miljö



- Säker strålmiljö
- Skyddande ozonskikt
- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt växt- och djurliv

3.5 REGIONALA MÅL

Övergripande regional planering för Västra Götalands län sker dels inom länsstyrelsen och dels inom Västra Götalandsregionen. Länsstyrelsen har bland annat i rapporten ”Miljömålen i Västra Götaland” redovisat de särskilda regionala miljömål som gäller för länet.

Genom tydliga kopplingar till riksdagens beslutade mål och delmål har de regionala miljömålen getts stadga och legitimitet. I rapporten anges också en rad exempel på åtgärder som bland annat kommunen ansvarar för på den lokala nivån.

De regionala miljömålen har i huvudsak samma innebörd som de nationella. Avsikten är att de regionala miljömålen skall ges en lokal anpassning genom kommunala beslut.

Västra Götalandsregionen ansvarar för att driva och samordna det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götalands län, även för statens räkning. I Vision Västra Götaland – Det goda livet, lägger de fram visioner för utvecklingen. Hållbar utveckling och det goda livet utgör ramen för utvecklingsarbetet. Det goda livet definieras enligt följande:

- En god hälsa
- Arbete och utbildning
- En god miljö där de förnybara systemen värnas – naturen, boendet och arbetslivet
- Möta behoven från barn och ungdomar
- Uthållig tillväxt, som skapar resurser för alla, och ett rikt kulturliv

Fyra perspektiv skall genomsyra allt, nämligen Den gemensamma regionen, Jämställdhet, Integration och Internationalisering. Fem fokusområden har också identifierats:

- Ett livskraftigt och hållbart näringsliv
- Ledande i kompetens- och kunskapsutveckling
- Infrastruktur och kommunikationer med hög standard
- En ledande kulturregion
- En god hälsa